

CAPVT XIV.

*Que libidinis & auaritia incentiuina
occurrant ?*

AT qui solitudo ceteri omnibus istis auxiliis care-
ret, tamen olim expetebatur à multis, pro-
pterea quoddam occasionibus laqueisque va-
caret, ubi libidinis, & cupiditatis materia omnis
abesset. At barbarorum commoratio ita est omni
humanitate destituta ad bonum, vt tamen ma-
lum nihil illa magis perturbat & irriter. Impudi-
citiæ omnis vorago ingens, ubi hominum timor
nullus, feminarum mira lasciuia & procacitas,
pudor penitus omnis ignotus: occasio frequen-
tissima, non tam quaesita ad libidinem, quam libi-
dinem ipsa querens. Timor quidem Dei poten-
tissimus est ad resistendum peccato: At ubi pudo-
re pariter ac metu humano destituitur, tum verò
vrgetur ipsa facilitate peccandi, facillimè, quæ
nostra est miseria, abiicitur. Vbi enim & tentat
proclinitas, & suadet impunitas, quid non obti-
neat illecebra? Quis verò castus & pudicus, nisi
fugiendo materiã libidinis? Nam ea semel admo-
ta, quid sequatur, Salomon, & præcepto monet,

Prou. 6.

(*Quis ambulabit in igne, & planta eius non com-
burentur?*) & exemplo docet, qui & dilectus à
3. Reg. 11 Deo insignitur, & sapientia tanta ditatus, & senex
iam

iam succubuit victus, omnemque illam celebra-
tem suam eius macule labe foedauit. Scripsit qui-
dam beatus Pater, pudorem diuinitus datum esse
mulieri, ne, si deceret, non fieret salua omnis caro.
Apud barbaras feminas pudor tam decet, vt ni-
hil hac parte à pecude distent: imo verò cum pe-
cudes pudore non superent, libidine superant.
Quis igitur ex tanto incendio sospes exibat, nisi
quem gratia diuina protexerit, & quotidiana car-
nis mortificatio vallauerit? Est alia quoque ten-
tatio grandis, cui sine magna animi constantia re-
sisti non potest, dominatum exercendi in Indos,
quorum naturalis atque vstitata subiectio, & nulla
ad resistendum audacia, animos facile tollit recto-
ri, vt quicquid collibeat, sine cunctatione ad rem
conferendum putet. Sunt enim qui dominantur
fidei suorum, qui cum austeritate imperant, & fas
omne ac nefas pro suo arbitratu statuunt, verè ab
Apostolo descripti operarij, qui deuorant, qui ac-
cipiunt, qui extolluntur, qui in faciem cædunt,
qui Deo non seruiunt, sed suo ventri. Qui ita te-
nere primatum amant, vt non recipiant quosvis
alios, quamvis vitæ probatas, & doctrine sanas, &
in opere Dei exercitatos. Inde factus quidam in-
solens: Quod si quis frater verbum exhortationis
habeat ad plebem, ingratis profus accipere, iniu-
diam concitare, nihil iuris aliis facere. Neque
ignoro esse complures, qui coadiutores in Dei
opere non solum accipiunt, sed vehementer etiam
efflagitè. Inde quoque cupiditatis habentæ laxissi-
mæ cum campus late patens occurrat, ubi quic-
quid quaeritus exerceri velit, nemo sit contradic-
tus, opera prompta Indorum ad quidvis. Si scelera

*Toanibi
Clyma-
eta.*

*4. Cor.
11.*

Rom. 16.

310 DE PROCVRANDA INDORVM
maiorum dissimulare pergat, argenti quidvis cor-
raderet, si mulctare pecunia, si seruitia imperare, ob-
sequia oneratum parata. Denique absoluti cuius-
dam imperij & avaritiae tam est effusa materia, vt
nisi quis temperatissimo animo sit, virtute iam
confirmata, in transuerfum breui agi possit.

CAPVT XV.

Contra abusus Indicorum Parochorum.

PRaeclare verò ageretur cum rebus Indorum,
si Sacerdotum ea saltem modestia esset, vt vi-
tiorum occasionibus humanè oppugnarentur, ac
non quaerent etiam ipsi de industria vitæ solu-
tionis licentiam accercentes vitæ sua damnata, po-
nentes sponsonem cum morte, & tot & tam
magna mala pacem existimantes. Neque enim la-
queos diaboli effugunt, feminas consortio suo
& vitæ vibus adhibentes. Quod si à vestimento
tinea, & à muliere iniquitas viri procedit, quæ po-
test esse castitatis tanta custodia, quæ hostem per-
petuo insidiantem, domo, lare, & indiuidua con-
suetudine accipiat? Aiunt sibi nec cibos coquere
nec cætera seruitia parare debere, ad hos vsus femi-
nas necessitudo adhibendas esse. Quasi verò, &
viri ista prestare non possint, Indi præsertim ad
omnia obsequia promptissimi. Aut si feminarum
omnino munditias cupiunt, non possint anus, quæ
neque ignem neque fumum, vt dicitur, pariant,
reperire. Nescio an alia in re maiore cura labora-

rum

rum sit ab antiquis Patribus, vix plures aut feue-
riores canones legas, quam vbi id agitur, ne cum
fæminis habitent clerici. In Concilio magno
Niceno quam grauior de subintroductis mulie-
ribus clerico vitandis cauum fit, nemo non no-
uit. Omnes prouinciales Synodi plenæ sunt. Pa-
trum decreta vehementer clamant, vsusque Hie-
ronymus satis esse potest vsque ad inuidiam hoc
loco decertans: Hospitium tuum, inquit, scri-
bens ad Nepotianum clericum, aut raro, aut nun-
quam mulierum pedes terant, quia non potest
cum Deo habitare, qui fæminarum accessibus
copulatur. Fæmina conscientiam secum pariter
habitantis exurit, nunquam de mulierum formis
disputes, fæminæ nomen tuum nesciant, & cæ-
tera. Nulla profecto excusatio hinc admitti po-
test, vbi si minus conscientia, fama saltem suæ
consulere debet parochus. Negotiationem verò
Sacerdotes exercere, atque vsuras insuper quaere-
re, omnium Concillorum, atque Pontificum, Leo-
nis præsertim vocibus interdictum est, & Pauli
ipsius, vel potius Domini, quod scirent omnium
malorum radicem esse cupiditatem, & secularia
negotia militiam Dei plurimum impedire. Hic
ego quid commemorem exquisitas mammonæ
artes, emptiones, distractiones rerum, pacta
& conuenta secretò inita, argentum ad negotian-
dum institutoribus datum, vt cum senore redeat,
quod plerumque merito nullum redit, & forte
quoque exclusi, & actione qui se fecerunt fidei
dedunt, qui imposturam facere clerico indulgen-

V 4

Conc. Eliber. cap. 19. & 20. dist. 38. per viam, & lib. 3. decreti. c. 11.
vltimo.

Dist. 32.
c. Interdicitur
xii. Conc.
Aquisgra-
næ. c.
39. Lu-
cius Pa-
pa in ep.
ad Epi-
scopos
Gallia &
Hispan.
Concil.
Turon.
c. 7. In 3.
lib. 20.
c. 11. de
c. 11. de
c. 11. de
c. 11. de
Hieron.
ad Nepo-
tian. ad
Rufin. ad
Philipp.
& ad
Oceanum
Gratian.
sub vno
textu c. 11.
iungit d.
32. c. Ho-
spitium,
14. q. 4.
Quoniam
mulier.
Leo ep. 1.
c. 3. & 4.

tiam putant? Iam verò auri cum argento permutationes ipsiusque argenti probati, & puri cum impuro, industrias tempora obseruantem, & fide-
lium oblationes vendentem, cum Patronis mu-
tua sub certa lege, & mille alias auaritiæ fraudes
recensere longissimum est. Itaque illa potissi-
mum Paræciæ Indorum appetuntur, & magno
sæpe ambitu, & pretio obtinentur, quæ licet pro-
uentus habeat fortasse minores, negociandi ta-
men commoditates vberiores præbent. A Sacer-
dote vsque ad Prophetam omnes auaritiæ stu-
dent, ait sermo diuinus. En Indici Sacerdotij Cha-
ribdis, & Syrtis, ad hos scopulos miseranda, &
quotidiana naufragia. Quid verò de aleatoribus?
Et hos grauissimè damnant Canones, sed frustra,
quantum video, ad nos. Ponitur mensa fortuna,
dies noctesque alea iacitur, collusores, vt ad cada-
uer vultures, vndique accurrunt, si morantur,
etiam accersuntur. Populare est in Sacerdotis do-
mo ludendum. Integri anni stipendia vno sæpe
iactu raduntur. Fastidia plerique solitudinis & ortij
obtundunt, qui ægroti confessionem, aut rudis
catechumeni instructionem, si quartam horæ par-
tem excedat, molestam, & prolixam acculant. In-
formes nocte, multo iam die facta peragunt, idque
cursum, vt mirum sit eos pietas chartulas pro sacris
paginis non referre. Non inuehor equidem, neque
maledicendi animo ista depromo. Sed cogor vic-
torem nostram dolere, qui fabula, & ludibrium facti-
sum vicinis nostris. Alij verò venationes, aut auc-
cupia exercere honestissimum ducunt, plus sæpe
in venaticis canibus infirmes, quam pauperibus
erogantes præleptia ad obsequitandum plena, acci-
pitres

Hier. 6.

In 6. Syn.
gener.
c. 50.
dist. 35. c.
Episco-
pno.
Esaï. 65.

pitres magno studio alere, greges Indorum post se
trahere, montium iuga frequentius terere quam
Ecclesiæ limina. Aduertus habet inepcias multa quo-
que sancita in Concilijs Patrum, Gallicanis præ-
sertim. Sed collapsa est iam pridem disciplina Ec-
clesiastica omnis, idem, & sacerdotes, & presules,
& monachi actiuamus. Reprehendi iam illa non
possunt, quæ cõmunia sunt omnibus. Itaque is cui
pastoralis Indorum cura committitur, non solum
contra Diaboli machinas, & naturæ incentiua pu-
gnare debet, sed iam etiam confirmatæ hominum
consuetudini, & tempore, & turba præpotenti se se
obijcere, & ad excipienda inuidiosum, ac maleuo-
lorum tela forte pectus opponere, qui si quid à
profano suo instituto abhorritem viderint, prodito-
rem, hypocritam, hostem clamât. Hæc ergo, quæ
breuiter attingi, & in alijs curare, cum eorum forte
confessiones audierit, & in se cauere bonus Christi
minister debet, quod vt pro dignitate præstet, quã-
ta opus sit gratia Dei, quanta vitæ obseruantia, ipse
perpendat. Adijciã deniq; ad calcem sancti Isidori
sententiam de sacerdotij sanctitate, vt hunc to-
tum locum amplius de Parochi vitæ integritate
concludam. Sed quid plura subiciamus, inquit?
Si enim is, qui in presbyterio, vel episcopatu po-
situs mortale aliquid peccatum admiserit, retrahitur:
quanto magis ante ordinationem, si peccator
inuentus est, cauendum est, ne ordinetur.
Quapropter quia lex peccatores à sacerdotio re-
mouet, consideret se vnusquisque, & sciens, quia
potentes poterent tormenta patientur, retrahat
se ab hoc nõ tam honore, quam onere. Quid enim
erudiendis, atque instruendis de virtute populis
præerit,

In Synodo
Fracu-
ca, &
Suessio-
nensi,
& Tur-
cap. 8. &
Erosu-
liens. c. 6.
De cleri-
co dona-
tore, cap.
Episco-
pum, ex
Cone.
Aure-
lianensi.

Etymo.
lib. 7. c. 6.

514 DE PROCURANDA INDORVM
prærit, necesse est, vt in omnibus sanctus sit, &
in nullo reprehensibilis habeatur.

CAPVT XVI.

De Orationis præsidio Euangelizanti necessario.

Q Valem oporteat esse ministrum salutis Indo-
rum, dictum est hæcenus, dicendum dein-
ceps, quibus præsidii hanc, quam expetit, In-
dorum salutem consequetur. Mihi ad tantam rem
efficiendam quinque omnino necessaria videri so-
lent; vt vir Euangelicus oratione Deum sibi con-
ciliet, Exemplo homines moueat, beneficentia
alliciat, Catechismo instruat, sacramentis sancti-
ficet, quæ sanè sigillatim Parochos, pastoresque
Indorum, quoties res incidit mihi horum con-
scientias tractanti, rogare soleo, quantum memi-
ni, & commendare diligenter. De quibus etiam
vberius modo disserendum puro. Igitur vniuer-
sæ sacerdotalis curæ, negotiique gerendi caput
orationem esse non dubito, modò ea feruens,
assiduæque sit. Est enim omni negotio spiritali
inchoando, & proseguendo orationis præsidia
prima præcipuaque sunt, auctore Dionysio, vel pot-
ius Christo, qui semper orare monet, neque vn-
quam deficere, tamen vbi de conuersione anima-
rum agitur multo maximè, quod gratiæ res tota
sit, quæ impetrari precibus potest, meritis præuen-
niri non potest. Quod si non de quavis conuer-
sione

De diuin.
Nom. c. 3.
Luc. 18.

sione res est, sed de prima, de maxima, de difficil-
lima, quando vocatur infidelis ad Fidem, quando
non affectum solum, sed ipsum quoque sensum
iubetur exuere, & sese penitus abnegate, vt in ob-
sequium Christi captiuo intellectu eat, tam est
perfecto orationis singulare præsidium, vt qui cæ-
tera omnia adhibeat, hanc si omittat, nihil acturus
sit in hasta & clypeo veniens, non in Domino fi-
duciam habens. Neque enim in gladio suo posse-
derunt terram, & brachium eorum non saluauit
eos, sed dextera tua Domine, & illuminatio vultus
tui, quia complacuiti in eis. Plus longè, sine
vlla dubitatione, Paulus orationibus egit, quàm
concionibus, plus lachrymis, & gemitibus, quam
exhortationibus. Idemque Petrus, & Ioannes,
cæteri que militiæ Christianæ duces, Orationi Sec-
phani Saulum donatum vult Martyr Cyprianus,
sicut Monicæ matris lacrymis regenerationem
sua magis acceptam fert Augustinus, quam
Ambrosij concionibus. Quamobrem ante om-
nem diuini verbi tractationem orandum arden-
ter monet idem beatus Pater, Deoque dicendum
ex animo, In manu tua Domine fumus & nos, &
sermone nostri. Ideo pro infidelibus tam dili-
genter sancta mater orat Ecclesia, vt iidem Cy-
prianus, Augustinusque notant, quod eos tene-
bris suis profundissimè immerfos lucem diuinam
aspicere minimè liceat, nisi sol iustitiæ sedentibus
in regione vmbæ mortis clementer illuxerit. Ego
P. Franciscum Xauier, tot millia hominum Chri-
sto peperisse facundia non puro, qui etiam in ma-
tino suo sermone non admodum eloquens per-
hibetur à nostris, ac dum in aliena lingua barba-
rica

Psal. 43.

Serm. de
bono Pa-
sien.

Lib. Conf.
lib. 4. de
Doctrina
Chr. c. 15.
& 50.
Sap. 7.

rica verba vix frangens potius quam proferens; sed feruentissimis ceteris precibus, ardentibus lachrymis, gemitibus, suspiriisque ex imo ductis, in quibus totus erat noctes integras peruigil, quibus multo fortius, & continentius Deum pullabat, quam homines vlla dicendi vi. Atque in hoc ipso Regno nouimus, qui simplici quidem sermone & imperito, sed spiritu Dei feruens plus in conuersione Indorum effecerit, quam multi præclari locutores. Immensum esset antiquæ ætatis exempla narrare. Vnus Paulus Apostolus pro omnibus esse potest, cuius in orando incredibile studium pro verbi victoria nullus hominum fide dignum putaret, nisi Spiritu sancto teste eum mentiri non posse cognosceret. Euolue ex ordine illius omnes epistolæ: inuenies, ad Romanos Deum sibi teste aduocantem, quod sine intermissione semper in orationibus suis memoriam eorum faceret: pro Corinthiis semper gratias agentem Deo: pro Ephesius genua flectentem, vt Christus habitaret per fidem in cordibus horum: pro Philippensibus omnibus semper in cunctis orationibus cum gaudio deprecantem: Colossensibus non cessantem postulare, & orare, vt agnitione Dei impleantur: Thessalonicensium memoriam facientem in orationibus sine intermissione: Timothei discipuli memorem, & hunc desiderantem nocte & die: Philæmonis quoque, & domesticæ eius Ecclesiæ in orationibus semper memorem, quod de Tito quanquam tacet, tamen debemus accipere, qui maior digniorque apud Paulum erat. Nam Hebræorum, quibus de hac re nihil videtur significare epistolæ exordio paululum commutato, & propter argumenti magnitudinem,

*Rom. 1.**1. Cor. 1.**Ephes. 3.**Phil. 1.**Coloss. 1.**1. Thes. 1.**2. Tim. 1.**Phil. 1.*

gnitudinem, & sublimitatem stylo pene oratorio magis quam epistolari vsus, ad Romanos scribens, an memoria excidisset sibi, satis indicat, cum tristitiam sibi magnam doloremque continuum refert, adeo vt separari à Christo quodammodo pro illis cuperet, pro quibus tamen quamuis obstinatis & duris obsecrationem dicit à se fieri salutis causa. Galatas, vt ne hos quidem prætermittamus, quanquam actiore oratione vtendum ratus pro necessaria obiurgatione, suauitate illam orationum premendam existimaret, tamen quantum orationibus adiuuaret, quibus lachrymis profunderetur, non solum inde discimus, quod solitudinem suam alibi omnium Ecclesiarum perhibet, verum etiam quod materno quodam affectu flebiliter conuenit hos, Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Omnino stupore dignum fidemque omnem propemodum superans, tot Ecclesiarum, tot domorum, tot hominum memoriam perpetem in vno Paulo hæere, quos semper, quos sine intermissione, quos in cunctis orationibus etiam iurisiurandi religione interposita sibi scribit esse præsentem. Ego Pauli charitatem à Christo deriuatam, qui omnes, cum oraret, nominatim recordaretur electos, eo modo intelligo, quo immensum pelagus in suum aliquè magnum insluit, atque hac orandi diligentia, quòd tanta peregerit, desino penè mirari, qui meminere orationi nihil esse difficile. Itaque vt ducentam septuaginta sex animarum vita mortalis donata est Paulo precanti, ita innumerabilium vita animi æterna. Quid Petrus, cuius tantus ardor extirrit, vt etiam post obitum suum frequenter suos apud

*Rom. 10.**Rom. 10.**1. Cor. 11.**Gal. 4.**Act. 27.**1. Petr. 1.*

fe

se habiturum polliceatur: Ac certe verum esse mihi persuadeco, quod D. Chrysostomus scripsit pastores Ecclesiarum solere prius atque studiosius suorum in oratione meminisse, quam sui. De Polycarpo Ioannis discipulo Eusebius narrat, cum à licitoribus quaereretur, martyriumque suum adesse cerneret, impetrato orandi spatio duas horas in commemorandis Christi fidelibus nominatim sibi commissis exegisse, sui fortasse mentione vix habita. Tanta erat in suis charitas praeceptorum illorum Patrum, tantus ardor orandi. Est et profusum verum, quod ad Augustinum beatus Innocentius scripsit, plus nos proficere alternis, & communibus orationibus, quam singularibus, & priuatis. Postremo qui in vocatione gentium laborat, meminerit se Apostolorum fungi officio, qui alia alijs omnia demandantes, duo tantum sibi sumserunt, vt orationi & ministerio verbi instantes essent. His duabus functionibus oratione ad Deum & oratione ad homines Apostolica cura definita est, quas si quis seiangat, ac distrahatur, tam steri nequit, vt optatam fratrum salutem acquirat, quam si longum pelagus enauigare contendens, vel nulla vela suspendat, vel plenis velis nauim statione non soluat. Qui velit igitur in Indicana vinea fructuose operari, orandi studium nunquam sibi intermittendum persuaadat, se ipsum verò iuge sacrificium offerens, lacrimis, fletibus, ieiunijs, vigilijsque crebris, atque omni corpulculi maceratione Deum sibi propitium reddat, vt Euangelium crescat, atque fructificet in vniuerso mundo. Opinor sane in illo genere demoniorum multa versari in ter Indos, quae non nisi ieiunijs, & orationibus eiciantur.

Rec. hist. lib. 4. cap. 15.

Epist. 97.

AR. 6.

Marc. 9.

ciantur. Inter omnia verò venerabilis illa agni immaculati victima principem locum tenet, quam Patri quotidie immolet toto mentis affectu, plenaeque fiducia, fidentissime postulas, vt eos, ad quos legatione fungitur, filij sui cohaereditas & concorporales esse dignetur, pro quibus ille sanguis effusus est. Fieri non potest, vt tali oblatione tam bene munita preces ab eo, qui diues est in misericordia & propter nimiam charitatem suam, cum & ipsi essemus mortui, conuiuificauit nos Christo, repulsam ferant.

Ephes. 2.

CAPVT XVII.

De vita exemplo.

EX frequenti cum Deo consuetudine, vitae quoque diuinæ gustus quidam efficitur, & quamvis sobrijs alijs esse pergant, qui alioquin mente excedunt Deo, & illius cellarijs saepe intersunt, non possunt tamen non ebrietatis illius, atque dulcedinis abundantiam eructare, Deumque redolere. Et quicquid Moyses caput obiecit, ne fulgoris magnitudine plebis oculos perstringat, tamen ex consortio Dei ita eum immutatum redire necesse est, vt ne ipse quidem se agnoscat, ignoretque faciem sibi alteram, postquam diuino colloquio potitus est. Itaque orationis praesidio non solum alijs Dei gratia impetratur, pro quibus orat, sed ipse quoque nouo igne succenditur, vt vitam caelestem, Deoque

2. Cor. 5.

*Cant. 5.
Psalm. 144.
Exod. 34.*

que dignam instituat. Vita verò conspicuam puritatem in Fidei præceptore apud Indos summopere necessariam esse vt docendo proficiat, & aliàs sepe iam diximus, & est sepius adhuc repetendum, cum nulla alia maior, & ceterior spes sit salutis Indorū incorrupto boni pastoris exemplo, contra nulla validior pestis stulti pastoris pessimo exemplo, quem pulchre sermo propheticus idolum potius pastoris appellat. Agat ergo sedulò minister Christi, vt Christum, vita ipsa testetur, vt cognoscant omnes illius discipulum, cuius doctrina gloriatur. Discat à Christo mansuetudinem, discat humilitatem, discat perfectam illam, & maximam charitatem, vt vitam etiam pro ouibus promptè expendat. Meminerit operibus bonis ita lucere coram hominibus, vt videntes glorificent Patrem qui in cœlis est. Hoc esse omnium ad persuadendum potentissimum miraculum certò sciat, quod cum ex tot tantisque illius primæuæ Ecclesiæ relictum sit, indefesso studio conseruare debemus.

1. Pet. 5. Petrus quidem à Domino pastor Ecclesiæ vniuersæ constitutus pastores admonet, obsecratque, vt se formam gregi ex animo exhibeant, quod in maiorum exempla intueri subditi soleant, atque inde informare naturaliter mores. Quare fidenter

1. Cor. 11. Phil. 3.

Paulus prouocabat suos ad se intuendum, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi, & alibi, Obsecrate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. At quibus in rebus formam se præbere vitæ ministri Christi maximè debent? Petrus sanè fastidius, & importunam dominandi arrogantiam, tum cupiditatis omnis suspicionem vehementer exagitat,

exagitat, Neque dominantes, inquit, in clero, neque turpis lucri graria. Paulus verò talem se ipse commemorat apud Thessalonicenses, Neque aliquando fuimus in sermone adulationis sicut scitis, neque in occasione auaritiæ, Deus testis est, neque querentes ab hominibus gloriam, neq; à vobis, neque ab aliis, cum possemus vobis oneri esse vt Christi Apostoli, sed facti sumus paruuli in medio vestrum, tanquam si nutriti foueat filios suos, ita desiderantes vos cupide volebamus vobis tradere non solum Euangelium, sed etiam animas nostras, quoniam charissimi nobis facti estis. Quid non isto animo Paulus efficeret? Cuius vel ferreum pectus hac tanta dulcedine non molli-ret? Quem sæculi etiam sapientem, etiam rerum mortalium amatorem non vinceret, flecteretque tanta illa integritate, tam mirabili rerum omnium contemptu? Verum præter hunc, & sui & rerum omnium contemptum, & inflammatam in fratres charitatem, castitatis exemplum peculiariter Timotheo præscribit, Exemplum, inquit, esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Titum quoque eodem modo admonet, In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate. Non solum castitatem omnibus notam esse iubet, sed integritatem quoque, & grauitatem, vt nihil leuitatis in eo notari queat, non occlusus liberior, non vultus fractior, non verbum petulantius, nihil lasciuum, nihil impudici cordis studium redolens extet, sed aspectus ipse, incessus, colloquia omnia plena iocundæ cuiusdam grauitatis. Illud senis Hieronymi obseruet, Quicquid

1. Thess. 2.

1. Tim. 4.]

Tit. 2.

In epist.
ad Ne-
pocum.

In 1. ad
Tim. ho.
20.

1. Cor. 4.

322 DE PROCURANDA INDORVM
de te probabiliter fingi potest, ne fingatur, ante
deuita. Denique in his duobus, continentia in-
quam, & pecunia: contempra etiam opinionem
hominum capter. Multa quidem alia Apostolis
crimina obiecta ab aduersarijs fidei Chrysoftomus
dicit, cæterum cupiditatis, aut impudicitie etiam
ab inimicis, & mendacibus nunquam fuisse in-
cufatos, quod in his omnes, vellent nollent, testimo-
nium veritati dare cogerentur. Id quod in Christo
Rege nostro aduertere est, cum tamen inuidiosif-
simè, & iniquissimè oppugnaretur, ac profcinderetur
ab impijs. Mihi ad hos Indos proficicenti sa-
pienter quidam noster suggestit frater in Orientali
India diutissimè ipse verlatus, non solum verita-
tem in hac parte, sed etiam opinionem studiosè
esse querendam, vt te (sic enim me ille alloque-
batur) hypocritam agere interdum minimè pœnit-
teat, Vt enim virginalis fama, sic sacerdotale decus
sinistra suspicione facile violatur. Ita ergo sese
comparat minister Euangelij, vt omni momento
spectaculum se esse Deo, & Angelis, & hominibus
cogitet.

CAPVT XVIII.

De Beneficentia.

Beneficentiam tertio loco numerabamus.
Quamvis autem ipsa verbi Dei impartitio bene-
ficentia: sit præclarissima, neque tam stulti si-
mus, vt paucem quo venter esurientis impletur in
clemo

elemosynæ genere præferamus Dei verbo, quo
mens discantis instruitur, vt Augustinus admo-
nuuit: tamen eam modo beneficentiam propriè no-
mino, qua fratrum saluti fortunisque consulimus.
Hanc in omni Reo: aduersus subditos magno-
pere necessariam eleganter Gregorius ostendit.
Egentis, inquit, mentem doctrine sermo non pe-
netrat, si hunc apud eius animum manus miseri-
cordia: non commendat. Tunc autem verbi se-
men facillè germinat, quando hoc in audientis pe-
ctore pietas prædicantis rigat. Nam quasi iure vt
diximus, à percipienda prædicatione gregis ani-
mus frangitur, si cura exterioris subsidij à pastore
negligatur. De hac extemorum bonorum com-
municatione, & prouidentia Petri Apostoli vo-
cem illam accipiendam dicit, Pascite, qui in vobis
est gregem prouidentes non coactè, sed spontaneè
secundum Deum. Huc quoque illud adiungit, Si
quis suorum maxime domesticorum curam non
habet, fidem negauit, & est infidelis derelictor. Et
certè hunc fuisse ab Apostolis traditum morem
longa etate retentum, vt Ecclesie pastores de Ec-
clesia: bonis, de que suis ipsorum egenibus omni-
bus opportuna suppeditarent notius est, quam vt
Conciliorum decreta innumerabilia, & Ecclesia-
stica gesta referre opus sit. Hanc ob causam Dia-
conos inter alia creatos ab Apostolis constat, vt
menfis pauperum ministrarent, adeoque Agape
illa culta est tunc, quæ postea paulatim clanguit,
& quasi vestigijs tantum conseruata est, vt nullus
inter eos egens esse sineretur. Hac prouidentia
Ecclesiastica, paternaque misericordia in paupe-
res plene sunt literæ Sanctorum, Ambrosij præter-
etiam, X 2 tim,

De Cat.
rud. c. 14.

2. lib.
Past. c. 7.

1. Pet. 5.

1. Tim. 5.

Al. 6.

Geog. 3.
Dial. 6. 1.
August.
de Civ.

rim; atque Chrystostomi, quam eo processisse scimus, vt nonnulli Pontifices sua omnia distraherent, quidam sudoribus suis pauperes alerent. Paulinus Nolanus Episcopus, vt magni scriptores fideque digni referunt, seipsum quoque vendendum tradidit, seruitutisque suae pretio inuitata misericordia alterius calamitati succurrit. Logum est, & minime necessarium antiquorum patrum vel facta narrare, vel decreta relegere, qui coscē voluerunt, & verbi Dei ad pascēdas animas esse ministros, & bonorum ad seruanda corpora distributores. Quare etiam OEconomos Christi vocandos censuerunt. Re autem vera si nihil in hac parte pos adiuuaret antiquitas, tamen ipsae res moreque Indorum satis hoc tempore studiosos Dei ministros admonerent excitarentque vt si fructum spiritua-lem verbi cupiant, beneficentiam nullo modo sibi perire patiantur. Nam si luera animarum sitimus, nulla magis compendiaris via beneficentia. Beneficentia animos facile expugnat, atque deuincit, quicquid vult copiose perorat, atque persuadet. Nā vt in superioribus libris dixisse me opinor, ideo Christi Apostolorumque signa, tam ad Fidem astruendam fuere potentia, quod omnia penē utilitati hominum impenderentur. Inde facile, ac libenter conciliari animi hominum salutis consilia ab optimis de se meritis hautiebant. Mortuos, inquit, suscite, leprosos mundate, infirmos curate, demones eijcite, & ad cumulum omnium, gratis accepistis, gratis date. Hoc extremum si sinceritate Evangelio digna in Dei praecōibus gentes cernerent, quamvis barbarae, quamvis ferae, breui profecto manifestescerent, omnique illa feritate de-
posita

Luc. 10.

posita lenissimo Christi iugo victa colla summitterent. Et canes & pisces, & ipsi immanes leones beneficia sentiunt, & ea gratitudinis suae argumenta historicis conscribenda dederunt, quae homines nisi flectant, saxeos mōstrent. Falsa prostris, & improba sententia mutorum est, Indos nihil beneficia sentire, humanitate non tangi, gratitudinis ne vestigium quidem ostendere, quo in eos clementior beneficentiorque liseo deteriores reddi. Sed quamvis nonnulla ex parte de barbarorum seruili ingenio, & minime ingenuo, ita existimare procliuē est; tamen quod ad cohibenda humanitatis, & beneficentiae in eos officia atinet, non satis vigilanter ista dicuntur. Namque apud eos, quibus se non satis Indi committunt, quorum fidem suspectam habent, tenet sanē vulgaris ista opinio locum. Libenter enim beneficium accipiunt; breui obliuiscuntur acceptum, raro, aut nunquam gratiam referunt. Causa est naturae ipsorum imbecillitas, & timiditas. Vt enim canis alienus nec mēse tuae allusēctus objectam osam, aut frustum rapit, atque ita abit, si plura non videt; at mense herili allusēctus adest aliter, herūque iam sibi notum sequitur: ita profecto barbari natura alieni à consortio, & humanitate non se credunt tibi etiam beneficienti, timentque adhuc potius quam amant. At si longo vsu didicerint te sibi beneuolum verē, profecto & grati sunt, & se ipsos etiam dedunt. Dicant sanē Hispani, qui Ianacōnas experti sunt, an sit genus hominum obsequentiū, heroque suo deuotius? Dicant Patroni Indorum, an si sacerdotem sibi beneficium, & commodum experti sunt, non excedentem deplorent, ac
X 3 requi

i. Indos
dome-
sticos, sua
familia-
res.

requirant, apud patronos præfulcque etiam con-
 tesseatur eo Patre nullum sibi esse chariorem. Dicant sacerdotes ipsi, qui in eos fuere liberaliores,
 an non sentiant ad quævis obsequia promptos, an
 non Dei verbum videant eos libentius suscipere,
 & animam ad nostra germanè accommodare? Nos certè ipsi exiguum quiddam beneficij imperiti,
 tamen excedentes, & lachrymas illorum videbamus, & clamores exaudiebamus, & quosdam
 longo itinere nos consectantes vel inuiti retinebamus. Quod si illam nostrorum hominum vrbani-
 tatem, verborumque elegantiam, atque animi grati significationem officiosam, quæ in Indis mi-
 nus inueniunt, apud ingratos frustra beneficia collocari iactant, falsò sanè in barbarica
 consuetudine mores cultiores quaerunt, quos ne apud rusticos quidem suos Hispani reperiunt.
 Quod si constantem æstimationem benemeritorum librantem omnia iustissima lance desiderant,
 nimium istud est in ijs præsertim, qui nos longè sibi duriores, quam humaniores experti sunt.
 Sed est tamen sensus beneficiorum apud Indos, qui ne feris quidem deest, saltem vt commoditates suas cogitantes eos libenter audiant, quos de se benemeritos vident. Benemerendo igitur multum ad conciliandas aures animosque Euangelio proficitur. Quod si nihil aliud, certè Christiani nominis honor nos maximè mouere deberet, vt intelligant Indorum gentes non omnes Christianos esse auaros, quaestuarios, alienorum expilatores, quod in plerisque videntur: sed esse etiam humanos, beneficos, liberales, qui se non sua quaerant. Illos à Christo esse alienissimos,
 hos

hos Christi, & verba, & exempla sectari, verè enim glorificant Deum, Christumque magni faciunt, cum tales eius ministros vident. Nam illa, quæ de regno caelorum commemorantur à nobis deque præsentium rerum contemptu, vel non capiunt, vel non facillè sibi persuadent, cum sermo factis euertitur. Ingens Helisæi laus quòd externum Naamanum lepra mundans argentum aurumque respuerit: graue Giezi facinus, qui Prophetae Dominique sui puritatem, & splendorem, argento eius nomine falso postulato offuscauerit. Itaque perpetua lepra multatus etiam posteros nequitie suæ testes reliquit. Id nunc fit à plerisque, qui Christi se seruos profitentur, & quam eorum Dominus pecuniam repudiari beneficio liberalissimè collocato, hanc isti repetunt illius nomine, sed lepra impleti infidelitatis suæ pœnas iustissimas dant. Infidelitatem qui in alijs curant, infideles ipsi, corumque tota posteritas. Ergo opere- mur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei, neque pigeat Euangelicum ministrum ægrotum visitare, xenio aliquo recreare, famelicum cibario saltem pane pascere, nudum operire, pauperem, cui non est adiutor, à diuitum calumnijs, & potentia eripere, pro afflictis principem magistratumve conuenire, cœlibes matrimonio honestè quaesito collocare, rem familiarem consilio augere, morientibus sedulo & benignè astare, sepulturam curare, eos, qui quaeruntur ad mortem, eripere, lites & dissidia componere: omni denique officij genere cumulare prosequi, si quidem certissimè sciat Christo Christianæque religioni honorem maximum, ad spirituales fratrum

4. Reg. 5.

Gal. 6.
Eccli. 7.

328 DE PROCVRANDA INDORVM
salutem viam apertam, sibi præmium copiosum
parari, si verum illud est, quod veritas dixit, Quod
Mat. 5. minimis istis fecistis, mihi fecistis.

CAPVT XIX.

De correptione & disciplina.

1. Thes. 5. **C**VM verò Christianæ dilectionis sit non modo consolari pusillanimes, sed etiam correre inquietos, hanc quoque beneficentiæ partem, quæ perperam admissis corrigendis insitit, minime sibi prætermittendam parochus existimare debet. Ac sicubi disciplinæ severioris cura adhibenda est, ea profecto opus est maxime in natione Indorum, quod & natura seruili, & moribus plerumque puerilibus sint qui sese ita comparant, vt nisi timoris stimulis excitentur, facile de via deflectant, aut pigri consulant. Rectè proflus Salomon scripsit, Virga & disciplina tribuunt sapientiam, & alibi, Stultitia colligata est in corde pueri, sed virga disciplinæ fugabit eam, & rursus, Non emendabitur verbis seruus durus. Seruus non potest verbis erudiri. Paulus quoque Apostolus non solum mansuetudinis spiritum, sed virgam quoque præfert interdum. Sed quomodo & quatenus castigatione vtendum sit sacerdoti Dei, id certè queritur. Plerique persuasi nisi per vim & metum nihil se apud Indos proficere, vsque ad plagas defleuiunt, neque verentur Deo sacratas manus, in colaphos suorum vertere. Rem proflus inonestam,

Prou. 19.

Prou. 12.

Prou. 19.

1. Cor. 4.

nestam, & sacerdotali autoritate maxime indignam cum, qui patris nomen vsurpet, qui Christi teneat locum, tam vilem carnificinam exerceat. Apostolus quidem inter cætera, quæ in eo qui Ecclesiasticæ familiæ praticiendus sit, requirit, hoc etiam meminit, Ne sit percussor, siue vt legit Ambrosius, verberator. Ac ne quis interpretetur in subditos talia exercere licere peccantes correptionis gratia, id quoque Canon Apostolorum, cuius à Tarassio Patriarcha in septima Synodo mentio fit, difertè prohibet. Cuius verba, vt à Gratiano in decretis referuntur, sunt hæc, Episcopum aut Presbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniquè agentes, & per huiusmodi volentem timeri, deijci ab officio suo præcipimus, quia nunquam nos docuit hoc Dominus, sed e contrario ipse cum percuteretur, non reppercutiebat, cū pareretur non comminabatur. Quod si vnuerse Apostoli ministros Dei ab eiusmodi violentijs abstinere voluerunt, profecto nostrorum Sacerdotum percutiendi ac sæuendi licentiam grauissimè accepturi fuissent, cum & se infestos & prædicationem suam odiosam reddant, quod ad magnam pertinet Euangelij iacturam. Ferè enim Dominos magis, quam Patres, & vltionem potius quærentes suam, quam ipsorum emendationem Indi arbitrantur. Adde quod à cæteris Hispanijs vexati, nisi Sacerdotum benignitate reuocentur, Christianum nomen exhorrescunt. Ipsi quoque parochi præter insigne dedecus, quo ordinem suum afficiunt, vt in Concilio Bracharensi legimus, aliorum apparatus effecti, etiam iracundiæ flammam excitant,

Tit. 1.

7. Synod. ad. 3.

Dist. 45. c. Episcopus punit.

Dist. 45. De clerico Percussor. cap.

vt

330 DE PROCVRANDA INDORVM
E. Si quis.
ex Cons.
Agathel.
Cap. 116.

vt & animo perturbati, & vultu ipso indecori
passim tumultuentur. Quibus ex causis omnibus
prouidenter in Concilio Limensi ab omni cæde,
verberibus, de ronsione comæ, cæterisque in Indos
designari solitis abstinere parochi iussi sunt, mul-
tandi, si secus faciant, suorum præsulum arbi-
trio. Hic iam vociferantur plurimi sibi omnem
docendi, & emendandi suos facultatem eripi, In-
dos nisi Sacerdotem timeant, pro nihilo illius mo-
nita habere, facile iussa contemnere, si impunè se
abituos intelligant, nihil boni sponte facturos,
quo liberalius cum ijs agitur, eo deteriores reddi.
Pueros esse moribus, & ingenio, puerorum more
tractandos, qui nisi præceptoris flagellum præ-
oculis habeant, neque discere, neque parère sciunt.
Vbi primum Indus intelligat nihil sibi à parochio
suo timendum, neque ad Missam venire diebus
festis, neque ad doctrinam conuenire, neque con-
fessiones curare, Christianæ omnia religionis offi-
cia flocci facere, ebrietatem inuerecundè sectari,
insanire in fœminas, superstitionem cultumque
antiquum repetere, ariolos suos consulere, simu-
lacrâ adorare, omnem disciplinam, fidem denique
ipsam funditus perire. Hæc se & olim expertos, &
quotidie experiri certissime. Itaque Sacerdotum
manus qui à supplicio Indorum cohibent, nihil
aliud quam Indorum manus in nefas omne dis-
soluere. Quorum profectò non potest contemni
oratio, aut omnino conficta reputari. Quamvis
enim illi pulsando cædendoque excedant, tamen
hi cum digna sæpe vindicta admittunt, tum nisi
vindicetur, facile verba contemnunt. Indigent
ergo seueriore interdum disciplina, indigent pro-
fus

fus. Horum verò crimina aut negligentiam spiri-
tualis gladio (quod est Ecclesiæ proprium) vl-
cisci minime expedit. Nam interdicta Ecclesia-
stica, excommunicationes ac censuras si pro
vindicta iubeantur excipere, facile paruipen-
dent, quia harum vim neque vident neque agnos-
cunt, & ad superstitionis suæ tenebras facile sunt
redituri Ecclesiæ luce interditi. Vt ergo belluas
castigare solemus plagas infligendo, quæ mul-
tum lentus ac doloris habeant, periculi mini-
mum, essetque reprehensione dignissimus, si quis
phrenetico aut infano correptionis gratia gla-
dium iugulo admoueret, aut mucronem pe-
ctori opponeret, ac non potius verberibus tur-
baret in furas aut scapulas, quòd illic mentis
inops necem citius, quam correptionem admit-
teret, hic contra salutis causa dolor ipse fieret: ita
sanè in nouos Ecclesiæ parulos minime oportet
censuris agere, quarum discrimen sine emenda-
tione adirent, magisque corporeæ ac sensibiles
pœnæ infligendæ sunt, quibus & læduntur nihil,
& multum omnino adiuuantur. Eam ob causam
sanctissimi Romani Pontifices cum Hispanos in-
terdicti aut excommunicationis causa teneret
obstrictos, peculiari priuilegio neophitos hos
minime comprehendi voluerunt. Consequens er-
go est, vt corporalibus pœnis in officio barbari
continendi sint. Eas verò à Sacerdote irrogari
exclusum est supra. Quid igitur? Non parua
occurrunt angustia, cum hinc Sacerdotalis di-
gnitas, & paterna beneuolentia necessariò con-
seruanda, inde disciplinæ necessitas, ingenium-
que seruire concertent. Primum igitur, quod su-
periore

332 DE PROCVRANDA INDORVM
periore libro diserebam, prætorè ac iudice sæcu-
lari opus esse ad disciplinam Indorum, hic pro-
fectò quam verum sit, dilucide patet. Horum
enim propriè interest ista vindicare & placere.
Hos igitur administratos esse Sacerdotum æquissi-
mum est, & quicquid durius designandum erit
in noxios, sæculari potius manu intentari. Dein-
de quoniam & prætores omnibus populis adesse
non possunt, & occurrunt quotidie peccata le-
uiora, quæ correctione quidem indigent, sed non
illa asperiori & iudicialia, vt cum ad rem sacram
non venit, aut Catechismo abfuit: tum etiam
sunt quædam, quæ à sæcularibus vindicari nullo
modo debent, quodd illorum forum reculent, vt
cum Quadragesimalè confessionem Indus ne-
glexit, cum impedimentum matrimonij non dixit
sciens, cum religionis Christianæ ritum contemp-
sit, cum aruspices & veneficos consuluit, &
multa talia, tunc sanè Ecclesiastico iudicio in-
rales animaduerti oportebit. At mea quidem sen-
rentia taxatas iam ac definitas pœnas decreto pu-
blico esse oporteret talibus criminibus, quæ
sciret Indus sese certò subiturum, cum illud aut
illud admitteret. Fieret hoc modo vt plus timo-
ris pœna iam proposita incuteret, tum minus
odij contraheret parochus executionis mandans,
quod esset lege decretum. Non enim tam ipse
tunc vindicare quam lex videretur, atque ita &
terrori esset supplicij irrogatio & minus infestus,
qui imperaret. Quam ob causam in Synodo Pro-
uinciali pœnas esse taxatas certis criminibus cre-
do, tametsi parum eæ curantur, sed suum potius
Parochus quilibet iudicium sequitur, aut etiam
iracundiæ

SALVTE. LIBER IV. 333
iracundiæ legem. Postremò siue publico canone
sint pœnæ decretæ, siue priuata sententia decer-
nantur, illud modis omnibus obseruandum est,
vt nihil parochus manu propria vindicet. Id enim
& odiosum est, & indignum, & valde periculo-
sum. Iubeat vero ipse quid factò opus sit: Appa-
ritor autem aut Fiscalis aut Lictor aut Guataca-
maius iussa facellat.

CAPVT XX.

Quid obseruandum in correptione Indorum.

QVa in re tria præcipienda sunt. Vnum vt
causas vindictæ exponat, & intelligant ipsi,
qui corripùtur, mitius secum agi quam pro meri-
to. Et ne tam iracundiam, quam disciplinam inter-
pretentur, non irascatur & fœuiat in suis, sed in
Dei offensis. Turpe enim est valde, vt, si mox atque
Indum mulæ suæ scennum ferre cessantem viderit,
aut non promptè imperatos cibos afferentè, nimis
fœuiat; eundem mox & adulterum, & idololatram
sciens vix contingat. Hinc odia exardescunt in pa-
rochos, hinc omnis disciplina contemnitur. Ma-
gnopere ergo curandum est, vt castigatio discipuli-
næ causa adhibita, non ultionis, aut iracundiæ im-
petum præferat. Secunda præceptio est, vt con-
fessionis Sacramento, & exultationi diligentissime
me consulatur. Ea enim sunt ignorantia istù, vt fæ-
cile sibi persuadere possint, cum ad confessiones
faciendas

334 DE PROCYRANDA INDORVM
faciendas accedunt, Patrem, quæ ex illis audiuerit, acriter postea vindicaturum, ac propalaturum. Itaque hoc timore correpti simul conscientie suæ vulnera non admodum curantes, facile fictas ac mendosas confessiones facient, rarè veritatem integrè aperient Sacerdoti. Qui etsi multum culpandi in tanto sacrilegio forent, tamen quod negare non possumus, ex duritia & imprudentia parochorum occasionem non exiguum tam magni sui exitij haberent. Hoc ergo quod est omnium grauissimum, in Sacerdotali seueritate incommodum modis omnibus cauendum est. Ac præstat omnino disciplinæ neruum tantisper debilitari, & infringi, quam tam salutaris, tamque necessarii sacramenti exilimationem prodi. Sed potest vtrique rei consulere prudens charitas, si confessionis forum longè diuersum esse & verbis, & re sæpe persuaserit, si nihil in confessione auditum, etiam alioqui cognitum plectat, vt magis asylum quam prodicionem confessionem esse cognoscant, si blande illic, & paterne se gerat, si instante confessionum tempore à seueritate abstineat, si se grauissimas pœnas daturum doceat ob tenuissimam auditæ culpæ reuelationem. Postremo perspicendum est, vt supplicij modus is sit, qui semper paternam & Ecclesiasticam clementiam redoleat. Argenti modica quædam mulcta, coniectio diurna in compedem, plagæ aliquot interdum inflictæ, seuissimum omnium crinum detonsio, quæ extrema ignominia apud Indos loco est. Neque mirandum aut ab Ecclesiastico instituto alienum existimandum, si id genus pœnæ adhibeantur, cum sacris & antiquis canonibus

non

non rarò verberum mentio fiat. Nihil enim quod ad continendos in officio homines valere potest, Ecclesiastica cura à se alienum putat. Sed quicquid in hac tam magna quæstione præcipitur, imbecille est; & ieiunium, nisi vnctio spiritus accedat, quæ doceat de omnibus. Magnus enim est doctor Charitas, vt sanctus Chrylostomus ait. Hæc cum sincere & germane salutem suorum affectat, docet pleniùs & certius, & quando indulgendum, & quando vindicandum, & quomodo; & quatenus. Huius vni recedè ea omnis cura committitur, vt lucrifacere statrem cum minimo ipsius dispendio studeat.

Dist. 45.
c. Cum
beatiss.

Hamil.
33. in
1. Cor.

CAPVT XXI.

De Catechismo & Catechista radio leuando.

D^Einceps de catechizandi cura dicendum est, quò cætera, quæ dicta sunt, omnia penè referuntur. Est autem ea pars, vt necessaria maxime, ita molesta & laboriosa summo opere, si qua opus est diligentia tractetur. Multa enim sunt quæ fastidium faciant, multa quæ quamvis promptum, & alacrem Catechistæ animum retardent atque debilitent. Et re quidem vera detracta illa quæstus specie, quæ plerosque ad id oneris sustinendum mouet, ac multò longius relegata dissolutè flagitiosèque viuendi licentia, quæ non paucos allicit, si modeste temperanterque viuendum est,

non

vt

336 DE PROCURANDA INDORVM
vt Euangelij ministrum decet, magnum est &
perdifficile inter Indos velle versari, & in iis in-
stituendis perdurare, propterea quod genus vitæ
tuum iniucundum, tum humile, tum verò mole-
stius plenum apparet. Sed huic morbo ante om-
nia occurrendum est, & remedia querenda se-
cundum Deum, quibus ea pestis depellatur ex
animo. Solet autem tædium, & tristitia partim
ex opere ipso catechizandi nasci, partim ex In-
donum ingenio, & natura. Opus quidem ipsum
rudes imbuendi molestum est, quòd eadem sæ-
pius ac propemodum semper inculcanda sunt,
tritæque illa valde, & elementa sermonum Dei,
neque his ommissis ad perfectiora ferri concedi-
tur, sed lac semper paruulis in Christo oportet
dare. Huius autem ægrotudinis leuandæ remedia
ex nullo alio melius petere possumus quam ex
B. Augustino in eo opere, quod de hoc ipso ar-
gumento, id est, de catechizandis rudibus scripsit,
vbi inter alia sic ait: Iam verò si vñtata & par-
uulis congruentia sæpe repetere fastidimus, con-
gruamus eis per fraternum, paternum, maternum-
que amorem, & copulatis cordi eorum etiam no-
bis, noua videbuntur. Tantum enim valet animi
compatientis affectus, vt cum illi afficiuntur no-
bis loquentibus, & nos illis discantibus, habite-
mus in inuicem, atque ita, & illi quæ audiunt, qua-
si loquantur in nobis, & nos in illis discamus quo-
dammodo quod docemus. Nonne accidere hoc
solet cum loca quadam ampla & pulchra vel ve-
rbium, vel agrorum, quæ iam nos sæpe vidèdo sine
aliqua voluptate præteribamus, ostendimus eis,
qui antea nunquam viderant, vt nostra delectatio

Cap. 11.
de Cat.
Rud.

in

in eorum delectationis nouitate renouetur, &
tanto magis quanto sunt, amiciores? Quanto
ergo magis delectari nos oportet, cum ipsum
Dominum iam discere homines accedunt, pro-
pter quem discenda sunt, quæcunque discenda
sunt, & in eorum nouitate inuouari? Huc accedi-
t ad comparandam lætitiæ quiddam cogitamus
& consideramus, de qua erroris morte in viam
fidei transeat homo. Idem in eodem opere, Co-
gitemus quid nobis prærogatum sit ab illo, qui
demonstrauit nobis exemplum, vt sequamur ves-
tigia eius, qui cum in forma Dei esset, semeti-
ipsum exinaniuit formam serui accipiēs & cætera
vsque ad mortem Crucis. Quam ob causam? Nisi
quia factus est infirmus infirmis, vt infirmos
lucrifaceret? Audi eius imitatorum alibi etiam
dicentem, siue enim mente excessimus, Deo, siue
temperantes sumus, vobis. Caritas enim Chri-
sti compellit nos iudicantes hoc, quia vnus pro
omnibus mortuus est. Quomodo enim paratus
esset impendi pro animabus eorum, si eum pige-
ret inclinari ad aures eorum? Hinc ergo factus
est paruulus in medio nostrum tanquam nutrix
fouens filios suos. Num enim delectat, nisi amor
inuitet, decurtata & mulata verba immur-
murare? Et tamen optant homines habere in-
fantes, quibus id exhibeant. Et suauis est matri
minuta manâ inspuere paruulo filio, quam ip-
sam mandere ac deuorare grandiora. Non etiam
recedat de pectore cogitatio gallinæ illius, quæ
languidulis plumis teneros fetus operit, & su-
strantes pupulos contracta voce aduocat, citius
blandas alas refugientes superbi præda sunt ali-
tibus.

Cap. 10.

Phil. 2.

1. Cor. 5.

1. Thes. 2.

Mat. 23.

Y

*1. Corin.
platio.*

338 DE PROCURANDA INDORVM
tibus. Si enim intellectus delectat in penetralibus
sincerissimis, hoc etiam intelligere delectat, quo-
modo charitas quāro officiosius descendit, ad in-
fima, tātō robustius recurrit in intima per bonam
conscientiā, nihil quæredō ab eis, ad quos descen-
dit, præter eorum sempiternā salutem. Hæc sapiē-
tissimus, & Dei amantissimus Pater, quæ si tran-
quillo animi vultu non obiter inspiciantur, vel
sola sufficiunt omnem mærorem, fastidiumque
depellere, & ad nutriendos paruulos Christi ma-
gna suauitate inuitare. Neque aliena ab his au-
reum illud Chrysostomi flumen: Non est, inquit,
charitas fastidiosa (sic enim legit ille in Paulo,
quod nos: Non est ambitiosa) Maiores nam vide-
mus sapientia præcellentes viros cum liberis suis
sæpe balbutire: & id cum faciunt, nec reprehē-
dit eos quisquam, neque ipsos rei illius pudet, sed
digna laude adeo videtur, vt quamquam improbi
sunt, qui instituuntur, perdurent tamen ipsi hor-
tando, turpia castigando, horum illos nihil pudet.
Non est enim fastidiosa charitas, sed alis aureis
omnium quos complectitur, vitia regit. Ita Chry-
sostomus charitatis ingenium exprimit. Quare
neque infantilia dedignatur, neque assidua repe-
titione tædio afficitur. Eadem enim repetere mi-
hi quidem non pigram, inquit, vobis autem ne-
cessarium. Nonne videmus artifices eadem ipsa
cum faciant, & modo eodem repetant, nihil ta-
men fastidire, sed lucro potius intentos vehemen-
ter delectari? Nam & cytharædus, & cantos,
& grammaticus, & ludimagister rudimenta ea-
dem inculcare non moleste ferunt, quod ea do-
cendo quæstum ampliozem faciunt. Er prorsus in
doctrina

*Rom. 33.
in 1. Cor.
1. Cor. 13.*

Phil.

doctrina Christi, quæ à lacessente iam aut desesso
dicuntur quæque ipsemet languida putat, ea sæpe
vehementius Deo ita agente, auditorum animos
permovent. Quoties nobis accidit, cum confes-
siones peccatorum audimus, & fessi iam alios
excipimus, tam nobis frigide loqui videri, & fa-
stidiosè, vt ipsi nobis displiceamus, & tamen illa
ipsa languens, vt nobis videtur, & toties singulis
repetita exhortatio, præter spem nostram, lacry-
mas ac singultus intimos excitat, declaratque re
ipsa pænitens noua illa sibi & mirabilia videt?
Mihi quidem sæpe ita euenit, & tamen sæpe con-
tra, cum mihi ardentè agere videret, & ad fle-
ctendum quoque lapidem efficaciter loqui, in-
tuens vultum auditoris, deprehendi oscitantem,
vt satis mihi persuaderem, neque qui rigat esse ali-
quid, neque qui plantat, sed eum qui administrat
semen seminanti, & dat fructum, cum vult. Ipsum
ergo repetendi, & inculcandi eadem tædium ma-
gnæ mercedis est, & fructum habet copiosum.
Quod si abiectum & indignum nobis puerilla ista
tractandi munus reculamus, præterquam quod
& charitatis vacui, superbiæ pleni, nobis suspe-
cti esse debemus, & stulti prorsus qui certa lucra
non amemus, incerta magis & periculosis plena se-
ctemur, hoc igitur vt omittam, quæso honor &
dignitas, apud quem tandem æstimatorem collo-
canda est? Deumne, an homines iudices intucibi-
mur? Siquidem hominum iudicium respiciamus,
nihil abiectius Pauli officio, quippe cum pro ma-
gno diceret, Non erubescō Euangelium, & Noli
erubescere testimonium Iesu Christi, neque me
vincum eius. Talis erat apud homines existima-
tio

*Rom. 1.
2. Tim. 2.*

340 DE PROCVRANDA INDORVM
tio predicationis Euangelij. At apud Deum? Ni-
hil Apostolatu maius in terris. Principes consti-
tues eos super omnem terram. Paruos igitur
Christi Euangelij lacte nutriti, vile: Indos, gene-
tem despectam & sordidam erudire viro graui in-
dignum. Ita sanè mundus existimat. At apud
Deum nihil sublimius, nihil gloriosius, & reue-
ra in Ecclesia Dei nihil Apostolicum magis. Hoc
enim proprium Apostolorum est. Neque enim
Paulus tantum suum esse putabat sapientiam lo-
qui, sed parè id quidem & rarè nec nisi inter
perfectos. Ceteris verò quid? Nihil, inquit, me
arbitratus sum scire inter vos nisi Iesum Chri-
stum, & hunc crucifixum. Ne ergo vile habeatur
officium, quod non Angelis modo commisit, sed
& Christus ipse suscepit. Quantoque quis maior
est, tanto eum magis decet ad ista descendere
exemplo Christi, vt Augustinus optimè admo-
nuir. Quod sapienter cum secum reputaret pa-
rens noster Ignatius Societatis Iesu institutor fir-
missima ac perpetua constitutione sanxit, vt qui-
cunque professionem facerent, qui gradus est in
nostra societate sublimior, ceteris votis suis con-
cepit & hoc expressè adiceret. Et promitto
peculiarem curam circa puerorum eruditionem.
Vt norint nostri omnes rudimenta Christianæ
doctrinæ non solum viros, quibus discere opus sit,
sed etiam pueros docere tam esse suam, vt nisi si-
de Deo violata, huic muneris decesse non possint.
Itaque nobis non iam de laude, de palma cogi-
tandum est, cum ad rudes catechizandos accedi-
mus, sed de fide potius liberanda. Euangelizandi
enim paruulis necessitas nobis incumbit, & vix
nobis est, si non euangelizemus.

CA 4

1. Cor. 2.

Mat. 5.
Gonf.

CAPVT XXII.

De fructu ex catechizandis Indis
sperando.

Nihil tamen æquè laborem catechizandi at-
get & tedium, ac ea cogitatio, quod opere
pretium non succedat. Hoc etiam Augustinus ad-
vertit. Facit, inquit, loquenti tedium auditor im-
mobilis, non quia humane laudis nos atidos esse
deceat, sed quia Dei sunt, quæ ministramus, &
quanto magis diligimus eos, quibus loquimur,
tanto magis cupimus, vt eis placeant, quæ ad eo-
rum porriguntur salutem; quod si non succedit,
contristamur, & frangimus, quasi frustra operam
coneramus. Huic molestissima cogitationi ita
occurrit. Consoletur nos, inquit, Dominicum
illud exemplum, qui offensis hominibus ex ver-
bo suo, & tanquam durum refugientibus, etiam
his, qui remanserant, ait, Nunquid & vos vultis
abire? Satis enim fixum atque immobile debet
corde retineri Hierusalem captiuam ab huius se-
culi Babylonia decursis temporibus liberari nul-
lùmque ex ea esse periturum, quia qui perierat,
non ex illa erat. Firmum enim fundamentum Dei
stat habens signaculum hoc, Nouit Dominus, qui
sunt eius, & recedat ab iniquitate omnis, qui in-
uocat nomen Domini. Ista cogitantes & inuo-
cantes Dominum in cor nostrum minus tenebi-
mus inceptos exitus sermonis nostri propter in-
certos motus auditorum, delectabitque nos ipsa
etiam

De cat.
tech. ind.
cap. 10.

Y 3

etiam perpeſſio moleſtiarum pro miſericordi ope-
re, ſi non in eo noſtram gloriam requiramus.
Tunc enim eſt verè opus bonum, cum à charita-
te iaculatur agentis intentio, & tanquam ad lo-
cum ſuum rediens, tuſus in charitate requieſcit.
Hæc Auguſtinus. Itaque perſuadere in primis ſibi
Dei ſeruus debet laborem ſuum, ſiquidem Deo
placet, nunquam eſſe inutilem poſſe: fructum
verò in electis eſſe certum, propter quos omnia
libenter ſuſtinere debet vt Paulus: in cæteris ſi
non conſequatur quod cupit, non eſſe mirandum,
cum & Apoſtoliſ id crebrò contigerit, & Ange-
liſ, qui vident faciẽm patris in cæliſ, qui cum im-
piis etiam ad tutelam dati ſunt, nihil prætermi-
tunt, quod ad illorum ſalutẽm pertinet iuxta præ-
ſcriptum Dei, cum tamen tam multos perire vi-
deant. Quin ipſe quoque Angelorum Dominus
idem tolerauit in ſe, qui non ſolum diuina ſua
concione de pane vitæ non flexit animos homi-
num, ſed etiam, quæ eorum prauitas eſt, magis
alienauit à ſe. Conſtantem verò Dei prædicato-
rem docens, & non hominum gloriam quæren-
tem, conuerſus ad reliquos dixit, Nunquid & vos
vultis abire? Vt intelligamus ardorem quidem
proximos luctandi maximum eſſe debere, ſed ta-
men cum per te non ſtererit, quominus vota ſuc-
cedant, ſummè quietum arque tranquillum. Non
enim, vt dixi, perire poteſt charitatis opus. Hæc
igitur humiliter primum cogitandi ſunt. Deinde
quoniam debet qui arat, arare in ſpe fructus per-
cipiendi, certò ſibi perſuadeat Carechiſta fructus
futuroſ maximoſ, atque ſignabileſ laboriſ ſui.
Nam ſi opinioſum vel ſegnitiẽ, vel ambitioſe

ortarum

ortarum caligo pellatur, ſereniſque oculiſ res In-
dicæ iudicentur, non eſt dubitandum, quin la-
bore, & moleſtia longè maior appareat quaſtus
animarum. Hoc non ſolum viri religioſioreſ, &
experiuntur, & prædicant, verum etiam prudentiſ-
ſimuiſ quiſque ſecularium, qui diuertiſſimam
uſum horum habere poterunt. Et ſurgit quidem
paulatim, ſed quotidie maior copioſioreſ meſ-
ſiſ, ac pro ingenio, & natura iſtorum etiam gra-
tia ipſa lenta & ſuſpenſa quodammodo videtur,
re tamen vera non ceſſat. Tolle auaritiã, adhi-
be vitæ integre exemplum, pro captu Indorum
opinioſe eorum vanas reſelle, viã veritatis de-
monſtra, atque hiſ diligenter inſiſte miniſter Euã-
gelij, ita ego te fruã Domine Ieſu Chriſte, vt
copioſam meſſem, & lætam futuram intelligo.
Sed noi cito operando ceſſamus, & properatas, ac
plenas fruges ſtatim volumus. Non eſt autem ta-
le Regnum Dei, proſiſ non eſt tale, ſed quale
Chriſtuſ expoſuit, Sic eſt, inquit, Regnum Dei
quemadmodum ſi homo iaciat ſementem in terra,
& dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemen
germinet, & increſcat, dum neſcit ille. Vtro
enim terra fructificat primum herbam, deinde
ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica. Ad-
uertamus obſecro noſtrum eſſe ſementem iacere
in terram, idque iuxta Eccleſiaſten manere, &
veſpere eſſe faciendum, quia neſcimus quid ma-
gis oriatur hoc an illud, & ſi vtrumque ſimul,
melius erit. Itaque etſi dormiendum eſt aliquan-
do, & vacandum Deo, ſed tamen nullo modo
ab opere ceſſandum, ſed ſurgendum nocte, &
die. Et licet ſemen ſepulcrum lateat, neque noi

Y 4 laboriſ

2 Tim. 1.

Ioan. 6.

1. Cor. 9.

Mar. 4.

Eccle. 11.

344 DE PROCVRANDA INDORVM
laboris nostri successum videamus, sustinendum
tamen est, quia nobis etiam nescientibus semen
germinat, & increfcit. At neque properandum est
nimium, neque statim plenæ maturæque fruges
expectandæ. Sed primum herbam quandam cuius-
dam externæ speciei, & significatæ Christianita-
tis gratè accipiamus, mox calamum visuri robu-
stioris fidei, postremo plenos gratiæ, & charita-
tis fructus demetemus. Hoc non in vno quouis
homine tantum saluator noster voluit intelligi,
sed multò magis in ipsa hominum multitudine,
quam Evangelici seminis iactus attingit. Sensum
enim vocatio Dei vires suas exercit, & euulsis tri-
bulis, & carduis errorum præparatur terra futuræ
sementi Fidei, sensimque cœlitus affluente diuini
faucis imbre, nouum germen in Christo oritur,
crescit, maturefcit in frugem. Ergo cœlestis ora-
culi perspicua promissione confirmatus Euange-
licus operarius certissimè intelligat laborem suum
non esse inanem, sed magna emolumenta salutis
hominum allaturum, quia qui promissit, fidelis est,
& negare se ipsum non potest, tamen si successum
interdum ipse non videat quam vellet citò, in-
terdum ne tarde quidem fortassis, quia fieri po-
test, quod Euangelium habet, vt alius sit, qui semi-
nat, alius qui metit. Sed qui metit, mercedem acci-
pit, & congregat fructum in vitam æternam.
Non tamen sibi soli metit, mercedemque accipit,
sed potius vt & qui seminat, simul gaudeat, & qui
metit. Siquidem omnes in Christo vnum sunt.
Addo etiam in præfenti fructum laboris sentiri,
& cum magna suauitate decerpi ab iis, qui curam
suam iactant in Domino, & commisso officio
non

2000. 4.

non desunt, si qua decet patientia, & longani-
mitate, quos Deus expectat, ipsi quoque expec-
tare non dedignentur. Neque enim fructus affer-
tur nisi in patientia. Lur. 2.

CAPVT XXIII.

Quid restet de Catechismo dicendum.

HOC animo instructus qui ad erogandum
diuini tritici mensuram accedit alacer, si-
quidem hilarem datorem diligit Deus, quid tradi-
turus sit, tum qua methodo, & ratione cogi-
tare debet, vt in altero fidelis, in altero prudens
sit. Quæ ergo nouas gentes, rudes Fidei populos
doceri oporteat, & quibus ea rationibus, vt animo
hereant, effici queat, quoniam præcipuus
est scopus catechizantis, noua disputatione ex-
plicandum est. 2. Cor. 9.

